

Werken in een beroepskoor

Dit jaar bestaat het Groot Omroepkoor een halve eeuw. Dat maakt het koor tot een van de vaste punten in een Nederlands omroepbestel dat zoals bekend verder in volle beweging is. Een jubileum om eens bij stil te staan, in een artikel dat geschiedenis en huidige praktijk van het koor in de schijnwerpers zet.

De geschiedenis

Twee repetities per dag, dat is vier tot zes uur zingen. Repetities met orkest, speciale microfoonrepetities, concerten en CD opnamen. Acht dagen achter elkaar werken is geen uitzondering. Zingen in het Groot Omroepkoor is een full-time baan. Dat was zo bij de oprichting en dat is anno 1996 nog steeds zo.

Eigenlijk gaat de geschiedenis van het Groot Omroepkoor nog verder terug dan 1946. Al in de jaren dertig bestond er bij de verschillende omroepverenigingen behoefte aan professionele koorzang. In Hilversum ontstonden dan ook koren van uiteenlopende omvang en samenstelling. Vooral vrouwen- en mannenkoren waren gewild. De dames tooiden zich met namen als 'Ethercharme', en 'AVRO-girls', terwijl de heren der schepping zich hadden voorzien van de naam 'De Meesterzangers'. Er werden in die tijd veel bewerkingen van populaire songs gezongen en opgenomen; daarnaast voerde men ook 'ernstige muziek' uit, zoals dat toen heette. De koren waren zeer populair en veelvuldig op de radio te horen.

Na de oorlog werd besloten de zaken grondiger aan te pakken en ontstond - met als eerste dirigent Fred Boshart - het Groot Omroepkoor, dat steeds meer kleine koren verving die aan een individuele omroepvereniging verbonden waren. Het NCRV Vocaal Ensemble (zie voor een uitvoerige terugblik K&K 1993/3) hield het nog het langst vol, maar ook dat werd eind jaren zeventig min of meer ingelijfd bij het Groot Omroepkoor.

Van het begin af werd bepaald dat het Groot Omroepkoor zich niet moest specialiseren, maar inzetbaar moest zijn in een breed repertoire. Een lid van het Groot Omroepkoor moet dus alles kunnen zingen, a capella en met orkest, van Bach tot aan de hedendaagse muziek van Stockhausen, Berio en Xenakis.

Vandaag

Het Groot Omroepkoor telt momenteel in volledige bezetting 79 vocalisten en is in die omvang de laat-

ste jaren vooral bekend geworden in concertante uitvoeringen van opera's van 19e en 20ste eeuwse componisten als Bellini, Rossini, Rimsky-Korsakov, Verdi en Wagner. Indrukwekkende producties onder leiding van dirigenten als Valery Gergiev en Edo de Waart.

Daarnaast nemen natuurlijk de grote koorwerken van o.m. Mendelssohn, Bartok, Mahler, Martin, Tippett, Stravinsky, Elgar en Poulenc een grote plaats in op het repertoire.

Het koor werkt samen met de verschillende radio-orkesten en het Koninklijk Concertgebouworkest, onder dirigenten als Bernard Haitink, Riccardo Chailly, Nikolaus Harnoncourt, Kees Bakels, Kenneth Montgomery, John Eliot Gardiner, Claus Peter Flor en Mariss Jansons. Per seizoen worden zo'n dertig verschillende producties ingestudeerd en uitgevoerd in de concertseries van de verschillende omroepverenigingen. Herhalingen zijn zeldzaam. Veelal gaan er tien of meer jaren overheen voordat een werk weer op het programma staat. Voor de meeste koorleden is het repertoire vrijwel altijd nieuw. En in de praktijk wil dat zeggen op zaterdag en/of zondag een groot concert, een of twee dagen vrij en dan weer een dik pak onbekende muziek op de lessenaar - vaak in een taal die men nog nooit heeft gezongen - dat één of anderhalve week later uitgevoerd moet worden. De zangers verzuchten dan ook wel eens dat het koor net een juke-box is!

Bijzondere herinneringen

Het is dan ook niet zo vreemd dat lang niet iedereen zich alle concerten nog helder voor de geest kan halen. Maar er zijn altijd weer hoogtepunten, concerten van bijzondere kwaliteit en sfeer die iedereen zich herinnert als de dag van gisteren. De Mahler concerten met Bernard Haitink, zowel vroeger als kort geleden in het grote Mahlerfeest, concerten onder Muti en Giulini. Maar ook *Porgy and Bess* onder leiding van de helaas onlangs overleden Henry Lewis blijkt nog altijd te leven bij koorleden. Lewis was een moeilijk mens (hij had de gewoonte onder het uitroepen van 'I won't do it any more'

Het
Groot
Omroepkoor
1946-1996

midden in een repetitie de studio uit te lopen) maar een buitengewoon inspirerend dirigent. Onvergetelijk zijn voor iedereen de beelden van concertbezoekers in Muziekcentrum Vredenburg die de laatste trein moesten halen (het concert was helaas nog volop bezig) en met hun jas al aan tot de laatste seconde in de deuropeningen van de zaal stonden om nog zoveel mogelijk te genieten voordat ze op een holletje richting station gingen.

Ook de samenwerking met solisten van wereldklasse maakt dat bepaalde concerten nog lang voortleven in het collectieve koorgeheugen: Gré Brouwenstijn, Magda Olivero, Renato Bruson, Nelly Miricioiu, Gegam Grigorian, Birgit Remmert, Galina Gorchakova, Charlotte Margiono en Stuart Neill zongen of zingen regelmatig met het koor. Vaak ook slagen producers van omroepverenigingen erin zeer jonge en in Nederland nog onbekende sterren hierheen te halen. Vooral de VARA matinee speelt hierin een grote rol.

En dan kan het gebeuren dat je op een late woensdagmiddag nog even de studio insluipt om een stukje van de repetitie mee te pikken. Koor en orkest repeteren met een dan nog onbekende sopraan en direct na het openen van de deur voel je de ademloze spanning in de studio. Hier staat een nieuwe ster: Luba Orgonasova zingt en na haar slotnoot volgt donderend applaus en bravo-geroep. Dat zijn de extra's van het koorwerk.

Flexibel

Het Groot Omroepkoor is een heel flexibel koor. Het wordt regelmatig gesplitst in kleinere ensembles waarvan de omvang bepaald wordt door de stijl van het te zingen repertoire, de opvattingen van de dirigent of de voorschriften van de componist. In zulke perioden worden er dan verschillende producties tegelijkertijd voorbereid en uitgevoerd. Ook het repertoire van deze ensembles omvat een breed terrein. Volgende maand werken 40 koorleden aan Berio's *Coro*, een razend moeilijk en zeer solistisch werk, waarin ieder koorlid een duo vormt met een instrumentalist uit het Radio Kamerorkest

De andere helft van het koor werkt dan aan een feestelijk Gershwin-programma met het Metropole Orkest, voor het slotconcert van de VARA zondagochtendconcerten.

De kleine ensembles, in omvang uiteenlopend van 16 tot 40 vocalisten, werken veelal met het Radio Kamerorkest onder specialisten in de oude muziek als Ton Koopman, Jos van Immerseel, Frans Brüggen, en onder dirigenten gericht op het hedendaagse repertoire als Peter Eötvös.

Zangers zullen zich kunnen voorstellen hoe moeilijk het is om zoveel stijlen te moeten zingen. Op dinsdag strak en bijna vibrateloos met Ton Koopman, terwijl op de daaraan voorafgaande zondag nog het grote a cappella werk *Concert voor Koor* van Alfred

Martin Wright, de huidige chef-dirigent

Schnittke op het programma stond met Valeri Polyansky, een Russische dirigent die een volle verzadigde klank wil hebben.

De manier van werken van het Groot Omroepkoor stelt dan ook zeer hoge eisen aan de vakbekwaamheid van de koorleden en maakt dat de selectie buitengewoon streng is. Een zanger moet niet alleen een mooie stem hebben, maar ook een ijzersterke techniek, een goed stijlbesef en prima taalgevoel, ook voor talen als Pools, Noors, Russisch of Hongaars. Bovendien moet hij of zij een flexibele muzikale persoonlijkheid zijn.

De dirigenten

Aan de dirigenten worden dezelfde hoge eisen gesteld. Men moet gewend zijn met professionele zangers te werken, een goede repetitiebouw hebben, snel kunnen werken en, niet het minst belangrijke, iedere dag kunnen inspireren.

Het Groot Omroepkoor werkt zo'n 20 weken per jaar met zijn chefdirigent, de Amerikaan Martin Wright. Hij is verantwoordelijk voor de kwaliteit

van het koor als geheel en de individuele vocalisten. Daarnaast is er een vaste gastdirigent, de Engelse koorspecialist Simon Halsey, en een lange serie gastdirigenten, waaronder Huub Kerstens voor hedendaagse muziek, Roberto Gabbiani van het koor van La Scala voor Italiaanse opera, Steen Lindholm van het Deense Radiokoor, Helmuth Froschauer, de chefdirigent van het koor van de WDR, Jos Vermunt en sinds kort de jonge Nederlandse dirigent Rob Vermeulen.

En hoewel het Groot Omroepkoor natuurlijk in de eerste plaats een radiokoor is, kunt u het ook regelmatig 'live' in de zaal beluisteren, zoals in het Concertgebouw in Amsterdam en het Utrechtse Muziekcentrum Vredenburg. Van al die concerten worden weer radio en/of TV opnamen gemaakt, die te horen zijn op Radio 4 en te zien op zondagmiddag op Nederland 3.

De seizoensfolder (bel 035-9772049 en u krijgt hem toegestuurd) vertelt u er alles van.

Monica Damen

... en in Vlaanderen

Terwijl in Nederland het Groot Omroepkoor zijn vijftigste verjaardag viert, doen in Vlaanderen minder feestelijke geruchten de ronde over het voortbestaan van het BRTN-Koor. Dat kamerkoor werd in 1937 gesticht en dreigt zijn zestigste verjaardag net niet te zullen halen.

De BRTN heeft sinds kort zijn administrateur-generaal aan de dijk gezet en een manager in dienst genomen. Deze richt zich uitsluitend op kijk- en luistercijfers en ziet in koormuziek weinig brood. Symfonische muziek schijnt hem evenmin te overtuigen, want ook het orkest zou uit de BRTN verdwijnen. Anders dan in Nederland wenst hij er geen autonoom 'bedrijf' van te maken, dat in samenhang met de omroep functioneert, maar hij wil het geheel overdragen aan het kamerorkest 'I Fiamminghi'. Dat kamerorkest zou van de ene dag op de andere het grootste symfonieorkest van Vlaanderen worden, met annex een kamerkoor van vijftientig zangers.

De Vlaamse koorwereld koestert vanzelfsprekend argwaan. Vlaanderen beschikt niet over een Nederlands Kamerkoor en op het professionele vlak is er alleen het BRTN-Koor dat zich met hedendaagse muziek bezighoudt. Honderden Vlaamse werken beleefden hun eerste uitvoering dankzij dit ensemble.

Tientallen daarvan vonden door deze voorbeeldfunctie hun weg naar de amateurkoren. Door de privatisering van het huidige BRTN-Koor zou niet alleen het koorleven getroffen worden, maar meer nog de Vlaamse componisten, die in dat geval nog uitsluitend op amateurkoren kunnen rekenen. Technisch moeilijk toegankelijke werken zouden weinig of geen kans meer maken. Experimenten evenmin.

De mogelijkheid dat in de nieuwe privé-constructie de hedendaagse koormuziek nog een plaats zou krijgen is uiterst gering. De leiding van 'I Fiamminghi' staat immers bekend om haar publieksvriendelijke programmering en haar zucht naar succes. Het rinkelen van de kassa moet gegarandeerd zijn. Er ontstaat in Vlaamse culturele kringen een grote oppositie tegen dit voornemen. Ten laatste op 1 oktober zullen wij weten wie het haalt, de cultuur of de kassa.

Red.